

**Paweł Broniek, Marta Szaja, Julia
Anna Wachowska**

**Gospodarka finansowa jednostek
samorządu terytorialnego : studium
analityczne na przykładzie
województw Polski zachodniej w
latach 2008-2012**

Ekonomiczne Problemy Usług nr 108, 47-65

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

PAWEŁ BRONIEK

MARTA SZAJA

JULIA ANNA WACHOWSKA

Uniwersytet Szczeciński

**GOSPODARKA FINANSOWA JEDNOSTEK SAMORZĄDU
TERYTORYALNEGO. STUDIUM ANALITYCZNE NA PRZYKŁADZIE
WOJEWÓDZTW POLSKI ZACHODNIEJ W LATACH 2008–2012**

Wstęp

W ostatnim pięcioleciu w jednostkach samorządu terytorialnego (JST) obserwuje się coraz trudniejszą sytuację finansową, spowodowaną między innymi skutkami spowolnienia gospodarczego kryzysem gospodarczym przejawiającymi się spadkiem wpływów należnych JST z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych z jednej strony i spadkiem wzrostu pozyskiwania środków ze sprzedaży majątku komunalnego, a wzrostem deficytu budżetowego i długu publicznego z drugiej strony¹.

Celem artykułu jest analiza gospodarki finansowej JST Polski zachodniej, tj. województw zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego w latach 2008–2012. Badanie obejmuje stan dochodów, wydatków, deficytu oraz długu publicznego JST.

---

¹ Szerzej na ten temat: *Nowe zarządzanie finansami publicznymi w warunkach kryzysu*, red. S. Owsiak, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011, s. 15; B. Kołaczkowski, M. Ratajczak, *Gospodarka finansowa samorządu terytorialnego w Polsce*, Oficyna Wolters Kluwer business, Warszawa 2010, s. 19; E. Kornberger-Sokołowska, *Finanse jednostek samorządu terytorialnego*, LexisNexis, Warszawa 2012, s. 27–45; *Ekonomiczne i prawne uwarunkowania i bariery redukcji deficytu i długu publicznego*, red. J. Szolno-Koguc, A. Pomorska, LEX Wolters Kluwer Business, Warszawa 2011, s. 69–74.

1. Założenia badawcze

Badaniami empirycznymi objęte zostały 3 województwa umiejscowione w pasie Polski zachodniej, graniczące z Niemcami, tj. województwo zachodniopomorskie, lubuskie i dolnośląskie. Analizą objęto wyniki finansowe JST gospodarowania środkami budżetowymi w tych województwach w latach 2008–2012. W analizie uwzględniono gminy miejskie, gminy miejsko-wiejskie, gminy wiejskie, miasta na prawach powiatu oraz powiaty ziemskie.

Podstawą przeprowadzonej analizy były dane dotyczące gospodarki finansowej JST, o różnym stopniu szczegółowości, pozyskane z:

1. Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego² – dane dla okresu 2008–2011 w odniesieniu do dochodów i wydatków oraz dla okresu 2008–2012 w odniesieniu do liczby mieszkańców JST.
2. Regionalnych Izb Obrachunkowych w Szczecinie³, Zielonej Górze⁴ i Wrocławiu⁵ w budżetach JST – dane dla 2012 roku dotyczące dochodów i wydatków oraz dane dla okresu 2008–2012 w odniesieniu do deficytu budżetowego i długu publicznego jednostek samorządu terytorialnego województwa zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego.
3. Ministerstwa Finansów, jak również z innych źródeł, tj. ustaw, uchwał budżetowych oraz sprawozdań z ich wykonania, stron internetowych JST województwa zachodniopomorskiego, lubuskiego oraz dolnośląskiego.

W analizie przyjęto, że:

- a) wydatki ogółem stanowią sumę wydatków bieżących i majątkowych, a wyodrębnione zostały według działów klasyfikacji budżetowej z 2012 roku;
- b) dochody ogółem stanowią sumę dochodów bieżących i dochodów majątkowych;
- c) w skład kategorii „pozostałe podatki lokalne” wchodzi podatki: rolny, leśny, od środków transportowych oraz od czynności cywilnoprawnych;

---

² http://www.stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks.

³ <http://www.szczecin.rio.gov.pl/>.

⁴ <http://www.bip.zielonagora.rio.gov.pl/>.

⁵ <http://www.wroclaw.rio.gov.pl/show.php>.

- d) w skład kategorii „transfery budżetu” wchodzi subwencje ogólne i dotacje celowe, w tym⁶:
- dla gmin: dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację zadań bieżących z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych gminie (związkom gmin) ustawami (§ 201); dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące realizowane przez gminę na podstawie porozumień z organami administracji rządowej (§ 202); dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację własnych zadań bieżących gmin (związków gmin) (§ 203);
  - dla powiatów: dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat (§ 211); dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące realizowane przez powiat na podstawie porozumień z organami administracji rządowej (§ 212); dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na realizację bieżących zadań własnych powiatu (§ 213);
- e) kategoria „dotacje z Unii Europejskiej” została zidentyfikowana za pomocą czwartej cyfry paragrafu klasyfikacji dochodów i wydatków JST:
- dla województwa dolnośląskiego za lata 2008–2011 pozyskano z Banku Danych Lokalnych GUS, natomiast nie uzyskano danych za 2012 rok;
  - dla województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego za lata 2008–2009 z Banku Danych Lokalnych GUS, a za lata 2010–2012 z raportów RIO w Szczecinie i w Zielonej Górze;
  - kategoria „inne dochody” zawiera wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez JST na podstawie odrębnych ustaw (§ 049) oraz wpływy z opłaty skarbowej (§ 041).

Analizą objęto 433 jednostki samorządu terytorialnego, w tym: 98 w województwie lubuskim, 135 w województwie zachodniopomorskim oraz 200 w województwie dolnośląskim. Rozkład badanych JST przedstawiono w tabeli 1.

---

⁶ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków ze źródeł zagranicznych, (DzU 2010, nr 38, poz. 207).

Tabela 1

Liczba jednostek samorządu terytorialnego poddanych badaniu

	Woj. zachodniopomorskie	Woj. lubuskie	Woj. dolnośląskie
Gminy:			
– miejskie	11	9	36
– wiejsko-miejskie	52	33	55
– wiejskie	51	41	78
Miasta na prawach powiatu	3	2	4
Powiaty ziemskie	18	12	26

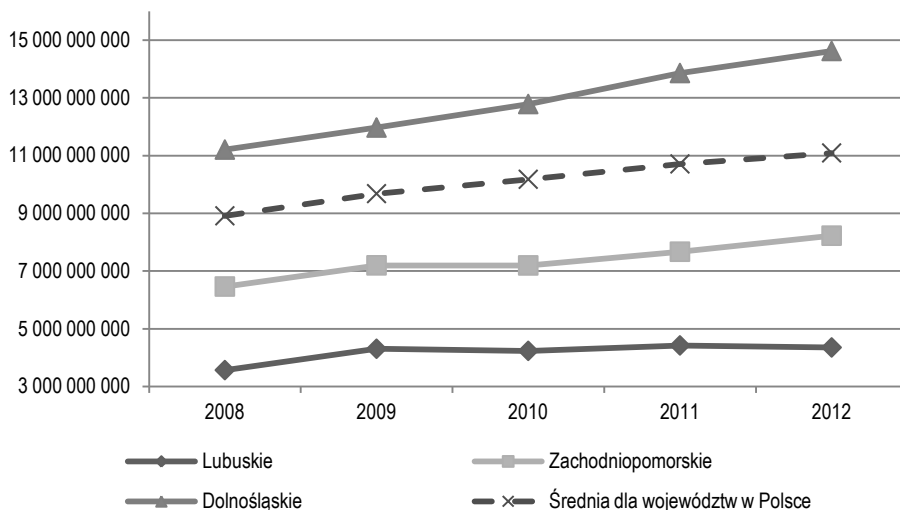
Źródło: opracowanie własne na podstawie: www.stat.gov.pl, data dostępu: 01.07.2013.

Uzyskane dane były podstawą do przeprowadzenia i uogólnienia na poziomie województw analizy gospodarki finansowej JST w latach 2008–2012.

2. Gospodarka finansowa JST województw Polski zachodniej

Analizę gospodarki finansowej przeprowadzono biorąc pod uwagę dochody budżetowe, wydatki budżetowe, deficyt budżetowy oraz poziom długu publicznego.

W latach 2008–2012 we wszystkich analizowanych województwach nastąpił wzrost dochodów ogółem, co zobrazowano na rysunku 1.

Rys. 1. Dochody budżetowe ogółem badanych województw w zestawieniu ze średnią dla Polski w latach 2008–2012 (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i RIO.

Z przeprowadzonych badań wynika, że województwo dolnośląskie charakteryzowało się ponadprzeciętną sumą zgromadzonych dochodów, natomiast województwo lubuskie i zachodniopomorskie odznaczały się dużo niższym potencjałem dochodowym aniżeli średnia przyjęta dla wszystkich województw w kraju.

Najmniejszy wzrost dochodów budżetowych w całym badanym okresie wystąpił w województwie lubuskim i wyniósł 785 mln PLN. W województwie zachodniopomorskim wzrost dochodów budżetowych wyniósł nieco powyżej 1,7 mld PLN, a w województwie dolnośląskim niespełna 3,5 mld PLN. Tylko w województwie lubuskim odnotowano spadek dochodów budżetowych ogółem w 2010 roku, kiedy spadek był równy około 72,5 mln PLN oraz w 2012 roku ze spadkiem 70 mln PLN.

Województwa lubuskie i zachodniopomorskie osiągnęły w badanym okresie sumę dochodów budżetowych ogółem niższą aniżeli średnia dla województw w Polsce. Największa różnica pomiędzy sumą dochodów w województwie lubuskim a średnią dla wszystkich województw w kraju wystąpiła

w 2012 roku i wyniosła ponad 6,7 mld PLN. Z kolei dla województwa zachodniopomorskiego największa różnica wystąpiła w 2011 roku i wyniosła niewiele powyżej 3 mld PLN. Natomiast dochody budżetowe w województwie dolnośląskim w analizowanym okresie były na poziomie powyżej średniej wartości dochodów budżetowych dla wszystkich województw w kraju. Największą przewagę nad średnią wartością dochodów województwo dolnośląskie uzyskało w 2012 roku i wyniosło ono około 3,5 mld PLN, a najmniejszą w 2009 roku w wysokości około 2,3 mld PLN.

Z danych zaprezentowanych w tabeli 2 wynika, że w analizowanym okresie najwyższe dochody, zarówno bieżące jak i majątkowe, zgromadziły JST województwa dolnośląskiego.

Tabela 2

Dochody własne i majątkowe według województw w latach 2008–2012 (PLN)

	Woj. lubuskie		Woj. zachodniopomorskie		Woj. dolnośląskie	
	dochody bieżące	dochody majątkowe	dochody bieżące	dochody majątkowe	dochody bieżące	dochody majątkowe
2008	3 296 026 545,46	268 282 422,22	5 833 343 021,56	626 061 671,46	10 061 259 743,36	1 143 804 009,49
2009	3 435 981 220,50	867 130 271,04	6 194 763 672,58	998 933 786,60	10 368 731 659,62	1 599 745 278,80
2010	3 615 192 632,53	615 436 425,00	6 325 706 178,44	864 888 481,32	10 990 064 836,35	1 792 555 351,46
2011	3 849 050 707,32	569 925 762,42	6 722 748 184,40	942 760 822,39	11 853 522 944,44	2 003 200 715,35
2012	3 963 029 166,37	385 883 031,76	7 158 007 850,00	1 063 568 697,11	12 628 666 415,12	1 992 075 446,64

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i RIO.

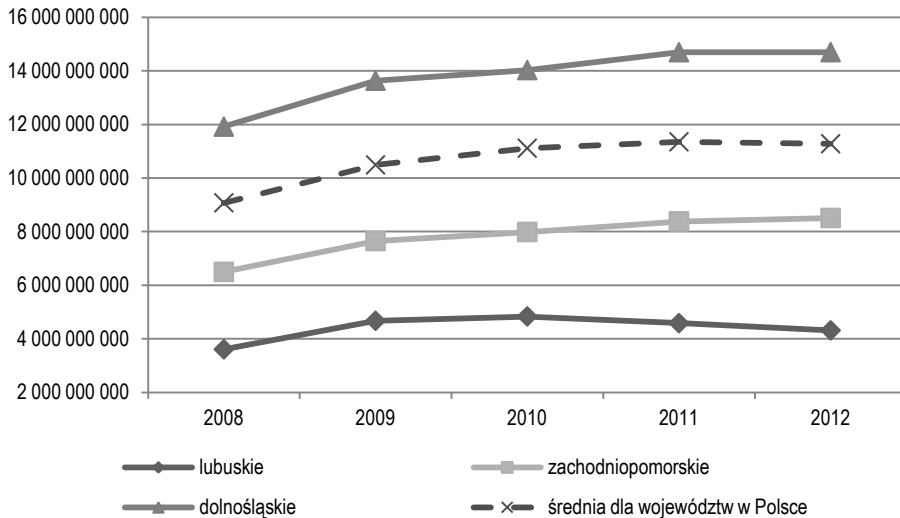

W przypadku dochodów bieżących najwyższe wpływy JST osiągnęły w 2012 roku przekraczając kwotę 12,5 mld PLN, natomiast wpływy z tytułu dochodów majątkowych były najwyższe w 2011 roku i przekroczyły 2 mld PLN.

Najniższe dochody budżetowe osiągnęły JST województwa lubuskiego w 2008 r., zarówno w przypadku dochodów bieżących, jak i majątkowych (odpowiednio ponad 3 mld PLN i około 270 mln PLN). Z kolei najwyższe dochody bieżące w woj. lubuskim zgromadzono w 2012 roku (prawie 4 mld PLN), a dochody majątkowe w 2009 roku – kwotą przekraczającą 867 mln PLN. Był to ponad trzykrotny wzrost w porównaniu z rokiem wcześniejszym. W kolejnych latach następował sukcesywny spadek dochodów majątkowych – w 2010 roku o ponad 250 mln PLN, w 2011 roku o kolejne 45,5 mln PLN, aby w 2012 roku wpływy do budżetów z tytułu dochodów majątkowych osiągnęły niecałe 386 mln PLN.

Dochody budżetowe, zarówno bieżące jak i majątkowe, zgromadzone przez JST województwa zachodniopomorskiego były wyższe od dochodów uzyskanych przez JST województwa lubuskiego, ale niższe od tych uzyskanych przez jednostki województwa dolnośląskiego. W latach 2008–2012 wielkość dochodów bieżących sukcesywnie wzrastała – od ponad 5,8 mld PLN w 2008 roku do prawie 7,2 mld PLN w 2012 roku. Dochody majątkowe, podobnie jak w województwie lubuskim, uległy dynamicznemu wzrostowi w 2009 roku (o 59,56%) i spadkowi w kolejnym roku. Był to jedyny spadek dochodów majątkowych w województwie zachodniopomorskim w badanym okresie. Kolejne lata cechowały się bowiem systematycznym wzrostem, a nie jak w przypadku JST województwa lubuskiego – nieustannym ich spadkiem.

W skali całego okresu JST wszystkich analizowanych województw wykazały wzrost wydatków ogółem, co widoczne jest na rysunku 2.

Rys. 2. Wydatki ogółem badanych województw w zestawieniu ze średnią dla Polski w latach 2008–2012 (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS oraz RIO.

Największy wzrost wydatków ogółem w całym analizowanym okresie z poziomu niemal 12 mld PLN do ponad 14,5 mld PLN odnotowały JST województwa dolnośląskiego. Należy zaznaczyć, że w każdym roku województwo dolnośląskie powiększało wydatki ogółem. Najwyższy wzrost, wynoszący około 1,7 mld PLN, odnotowano w 2009 roku. Z kolei najniższy wzrost wydatków odnotowano w 2012 roku, wyniósł on zaledwie 2,4 mln PLN.

W latach 2008–2012 JST wzrost wydatków budżetowych ogółem w województwie zachodniopomorskim wynosił około 2 mld PLN, natomiast w województwie lubuskim wzrost był relatywnie niewielki i wynosił niewiele ponad 705 mln PLN. Województwo zachodniopomorskie w badanym okresie, podobnie jak województwo dolnośląskie, wykazywało coroczny wzrost wydatków. Najwyższy wzrost wynoszący około 1,1 mld PLN został odnotowany w 2009 roku, zaś najniższy w 2012 roku i wynosił około 126,5 mln PLN. Pozwala to zauważyć zbieżną tendencję w przypadku województwa zachodniopomorskiego i dolnośląskiego. Natomiast województwo lubuskie, pomimo wzrostowej tendencji wydatków ogółem w latach 2008–2010, w kolejnych latach wykazywało

ich spadek. Najwyższy wzrost wydatków ogółem wynoszący niewiele ponad 1 mld PLN, podobnie jak w przypadku dwóch wcześniej analizowanych województw, odnotowano w 2009 roku. Z kolei spadek wydatków ogółem wynoszący około 272 mln PLN województwo lubuskie wykazało w 2012 roku.

Należy równocześnie zauważyć, iż jedynie województwo dolnośląskie charakteryzowało się wydatkami ogółem przewyższającymi wartości średnie dla województw w Polsce, które rokrocznie wzrastały średnio o około 3,1 mld PLN. Z kolei wydatki ogółem województwa zachodniopomorskiego i lubuskiego były średniorocznie niższe od przeciętnej dla województw w Polsce i o odpowiednio 2,85 mld i 6,26 mld PLN.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 3 można zauważyć, że najwyższymi wydatkami, zarówno bieżącymi jak i majątkowymi, charakteryzowały się JST województwa dolnośląskiego.

W całym analizowanym okresie wydatki budżetowe województwa dolnośląskiego, zarówno bieżące, jak i majątkowe, corocznie wzrastały. Wydatki bieżące wzrosły o 26,27% – z niemal 9 mld do poziomu około 11,3 mld PLN. Również wydatki majątkowe w tym samym okresie wzrosły o 14,17%, z około 2,92 mld do około 3,33 mld PLN.

Tabela 3

Wydatki bieżące i majątkowe według województw w latach 2008–2012 (PLN)

	Województwo lubuskie		Województwo zachodniopomorskie		Województwo dolnośląskie	
	wydatki bieżące	wydatki majątkowe	wydatki bieżące	wydatki majątkowe	wydatki bieżące	wydatki majątkowe
2008	2 989 532 963,99	617 266 514,69	5 080 627 748,66	1 415 547 251,84	8 998 545 105,80	2 918 893 009,99
2009	3 228 308 400,09	1 442 121 402,98	5 594 158 712,70	2 052 708 552,91	9 858 132 530,55	3 772 022 570,18
2010	3 507 533 424,52	1 326 145 046,19	5 911 500 215,61	2 073 687 881,98	10 587 421 139,95	3 439 691 630,08
2011	3 669 258 875,13	915 230 204,98	6 188 929 490,34	2 190 738 832,62	11 137 925 009,71	3 554 871 659,51
2012	3 751 303 103,76	561 089 673,67	6 638 466 319,08	1 867 720 365,53	11 362 602 006,63	3 332 594 856,11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS oraz RIO.

Tabela 4

Poziom deficytu budżetowego i długu publicznego JST według województw w latach 2008–2012

	Województwo lubuskie		Województwo zachodniopomorskie		Województwo dolnośląskie	
	deficyt	dług	deficyt	dług	deficyt	dług
2008	-36 770 307	623 001 785	-44 378 451	754 114 100	-712 414 986	2 809 078 458
2009	-453 151 808	1 231 074 477	-367 319 440	1 072 933 994	-1 661 678 162	4 276 494 784
2010	-794 593 776	1 945 186 479	-603 023 664	1 712 194 137	-1 244 491 656	5 362 490 653
2011	-723 031 701	2 725 143 438	-165 509 805	1 868 854 661	-836 064 279	6 381 112 724
2012	-284 610 138	3 546 878 718	36 519 421	1 812 514 835	-74 455 000	6 544 633 609

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z RIO.

Wzrost wydatków bieżących, zarówno w skali całego badanego okresu, jak i w każdym z poszczególnych lat odnotowano w JST województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego. W województwie lubuskim w latach 2008–2012 nastąpił wzrost o 25,48% z poziomu niemal 2,9 mld do około 3,75 mld PLN. Z kolei w województwie zachodniopomorskim w tym samym okresie wydatki bieżące wzrosły o 30,66% z niespełna 5,1 mld do niecałych 6,64 mld PLN.

Odmianą tendencją w latach 2008–2012 charakteryzowały się wydatki majątkowe JST województwa lubuskiego i zachodniopomorskiego. W województwie lubuskim wydatki majątkowe w całym analizowanym okresie obniżyły się o 9,1% z poziomu około 617,3 mln do około 561,1 mln PLN. Należy jednak przy tym zauważyć, że sukcesywny spadek wydatków majątkowych wystąpił w kolejnych latach po relatywnie wysokim, bo wynoszącym aż 133,63%, wzroście tych wydatków w 2009 roku. Natomiast w województwie zachodniopomorskim pomimo spadku wielkości wydatków majątkowych w 2012 roku o 14,74% (z około 2,2 mld do niemal 1,87 mld PLN) wydatki majątkowe w przeciągu całego analizowanego okresu wzrosły o 31,94%, z poziomu wynoszącego nieco ponad 1,41 mld do niemal 1,87 mld PLN.

Od 2008 roku prawie wszystkie badane JST zamykały swoje budżety z deficytem, co widoczne jest w tabeli 4.

Największym poziomem deficytu budżetowego w okresie 2008–2012 na obszarze województw Polski zachodniej charakteryzowały się JST województwa dolnośląskiego. Deficyt budżetowy wzrósł z poziomu niecałych 712,5 mln PLN w 2008 roku poprzez nieco ponad 1,66 mld PLN w 2009 roku, by spaść od około 1,24 mld PLN w 2010 roku do około 74,5 mln PLN w 2012 roku. Deficyt budżetowy JST województwa lubuskiego był w badanym okresie na najniższym poziomie, a w 2012 roku odnotowana została nawet nadwyżka budżetowa wynosząca około 36,5 mln PLN, co świadczy o dużym stopniu samofinansowania JST województwa lubuskiego w tym okresie. Najmniejszy deficyt budżetowy wynoszący 36,77 mln PLN odnotowano w 2008 roku w województwie zachodniopomorskim. Na terenie analizowanych województw w badanym czasie największa nadwyżka wydatków nad dochodami JST miała miejsce w 2010 roku w województwie lubuskim (około 603 mln PLN) i zachodniopomorskim (niecałkowicie 750 mln PLN) oraz w 2009 roku w województwie dolnośląskim (nieco ponad 1,66 mld PLN). Należy zauważyć, iż na koniec analizowanego okresu

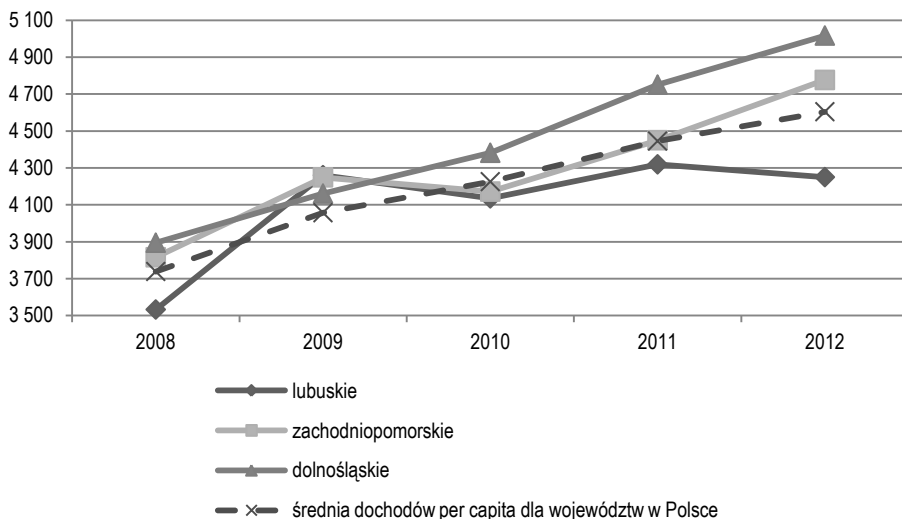
w porównaniu z jego początkiem nastąpiło zmniejszenie deficytu JST w badanych województwach.

3. Analiza porównawcza gospodarki finansowej JST w badanych województwach

Każde z badanych województw posiada inne uwarunkowania naturalne, społeczne i gospodarcze, mimo podobieństwa położenia geograficznego wzdłuż rzeki Odry. Toteż badanie relacji między liczbami bezwzględными może prowadzić do mylnych wniosków. Dla zwiększenia porównywalności wyników przeprowadzono analizę uzyskanych wyników w przeliczeniu na jednego mieszkańca danego województwa.

W odniesieniu do dochodów budżetowych uzyskane wielkości układają się zgoła odmiennie niż w przypadku wielkości ogółem w poszczególnych województwach, co przedstawiono na rysunku 3.

Tylko w jednym z województw wystąpił wzrost średniej wartości dochodów na 1 mieszkańca w okresie 2008–2012. W województwie zachodniopomorskim spadek dochodów na 1 mieszkańca wystąpił w 2010 roku, a w województwie lubuskim dwukrotnie – w 2010 i 2012 roku. Najniższą z wartości dochodów ogółem na 1 mieszkańca odnotowano w 2008 roku w województwie lubuskim i wynosiła ona 3533 PLN. W tym samym roku na jednego mieszkańca województwa zachodniopomorskiego przypadła kwota 3815 PLN, a na mieszkańca województwa dolnośląskiego 3895 PLN.

Rys. 3. Dochody ogółem na 1 mieszkańca badanych województw w porównaniu do średniej dla województw w Polsce w latach 2008–2012 (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS oraz RIO.

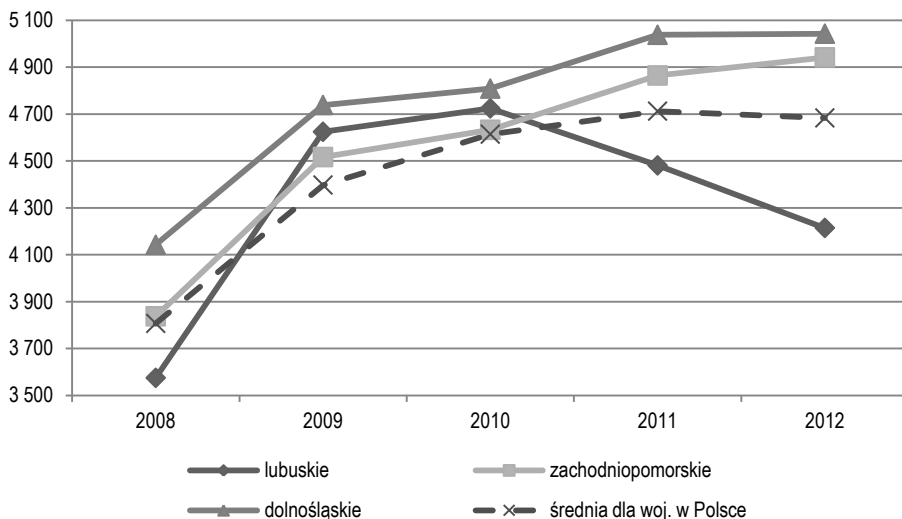
Kolejny rok był pod tym względem wyjątkowy, wtedy to bowiem nastąpił najbardziej znaczący wzrost dochodów ogółem na 1 mieszkańca w szczególności w województwie lubuskim, gdzie wyniósł 727 PLN, w województwie zachodniopomorskim 434 PLN, a w województwie dolnośląskim 266 PLN. W 2010 roku jedyny wzrost dochodów ogółem na 1 mieszkańca wystąpił w województwie dolnośląskim, a w następnym roku we wszystkich analizowanych województwach. Z kolei w 2012 roku jedyny spadek dochodów ogółem na 1 mieszkańca zanotowano w województwie lubuskim.

W analizowanym okresie 2009 rok był dla województwa lubuskiego jedynym, w którym jego średnia dochodów ogółem na mieszkańca przewyższyła średnią dochodów na 1 mieszkańca dla wszystkich województw w kraju – różnica ta wyniosła 203,37 PLN. W pozostałych latach różnica przyjmowała wartości ujemne – od 90,57 PLN w 2010 roku do 354,34 PLN w 2012 roku. Z kolei w województwie zachodniopomorskim jedyna ujemna różnica pomiędzy średnią dochodów na 1 mieszkańca dla województwa a uśrednioną wartością dochodów na 1 mieszkańca dla wszystkich województw wystąpiła w 2010 roku

i przyjęła wartość 53,70 PLN. W innych latach różnica ta przyjmowała wartości dodatnie – od 4,46 PLN w 2011 roku do 191,65 PLN w 2009 roku. Co zaś się tyczy województwa dolnośląskiego, to średnia dochodów na 1 mieszkańca tego województwa była zawsze wyższa od średniej wartości dochodów na 1 mieszkańca dla wszystkich województw w kraju i przyjmowała wartości od 103,65 PLN w 2009 roku do 412,63 PLN w 2012 roku.

W odniesieniu do wydatków budżetowych wystąpiły również różnice między kształtowaniem się wydatków ogółem badanych JST i wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Na rysunku 4 widoczna jest zbieżna tendencja wydatków ogółem na 1 mieszkańca województwa dolnośląskiego i zachodniopomorskiego względem siebie oraz w stosunku do średniej dla województw w Polsce. Oba województwa wykazały wzrost wydatków ogółem na 1 mieszkańca w całym analizowanym okresie, który wynosił w przypadku województwa dolnośląskiego 900,11 PLN, a w przypadku województwa zachodniopomorskiego 1104,24 PLN. Najwyższy wzrost wydatków ogółem na 1 mieszkańca, w przypadku obu województw wykazany został w 2009 roku i wynosił odpowiednio 596,01 i 679,05 PLN. Natomiast najniższy wzrost, w przypadku obu województw, odnotowano w 2012 r., w którym to wydatki ogółem na 1 mieszkańca wzrosły o 4,65 PLN w województwie dolnośląskim, a o 77,27 PLN w województwie zachodniopomorskim.

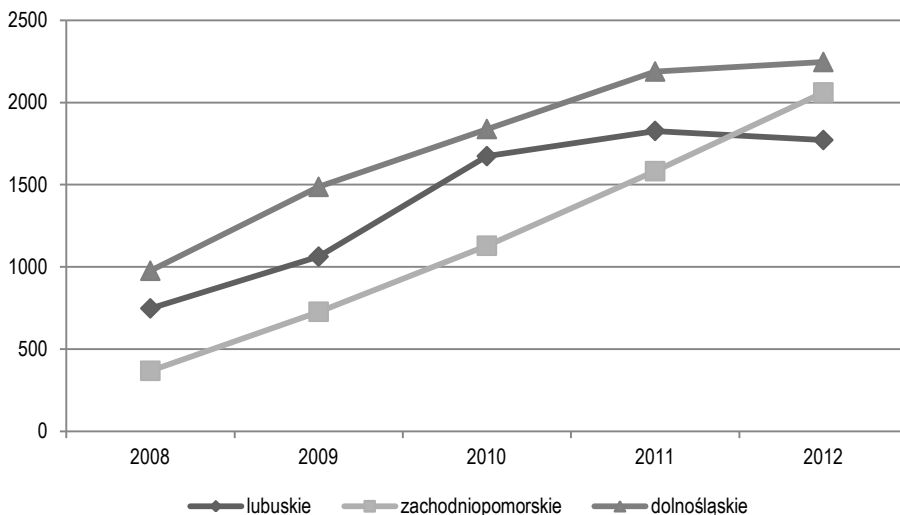

Rys. 4. Wydatki ogółem na 1 mieszkańca badanych województw w porównaniu do średniej dla województw w Polsce w latach 2008–2012 (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS oraz RIO.

Odmianą tendencją zmian poziomu wydatków ogółem na 1 mieszkańca w analizowanym okresie charakteryzowało się województwo lubuskie, które pomimo wzrostu wydatków ogółem na 1 mieszkańca w całym analizowanym okresie o 639,37 PLN, w ostatnich dwóch latach wykazywało spadek wydatków. Najwyższy spadek wydatków ogółem na 1 mieszkańca miał miejsce w 2012 roku i wynosił 266,59 PLN. Natomiast najwyższy wzrost, wynoszący 1049,21 PLN, zaobserwowano w 2009 roku. Warto przy tym nadmienić, że był to najwyższy wzrost wydatków ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca spośród badanych województw.

Również w przypadku zadłużenia na 1 mieszkańca w województwach zachodniopomorskim, lubuskim i dolnośląskim zauważalna jest tendencja wzrostowa (ze względu na brak szczegółowych danych na rysunku 5 nie przedstawiono średniego długu JST na 1 mieszkańca). Na rysunku 5 widoczny jest wzrost zadłużenia, który wynosił odpowiednio 137%, 460% oraz 130%.

Rys. 5. Poziom długu JST na 1 mieszkańca wg województw dla lat 2008–2012 (PLN)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z RIO.

W dwóch województwach dolnośląskim i zachodniopomorskim została utrzymana tendencja wzrostowa zadłużenia rok do roku, natomiast zadłużenie w województwie lubuskim w 2012 roku w stosunku do 2011 roku uległo zmniejszeniu (od 1 827 PLN do 1 771 PLN w przeliczeniu na 1 mieszkańca). Najbardziej obciążeni długiem byli mieszkańcy województwa dolnośląskiego, które w 2012 roku w stosunku do 2008 roku zwiększyło zadłużenie na 1 mieszkańca o 1 269 PLN, zaś najmniej zadłużeni byli mieszkańcy województwa lubuskiego, w którym dług na 1 mieszkańca wzrósł o 1 024 PLN (w latach 2008–2012). Należy zauważyć, że to mieszkańcy województwa zachodniopomorskiego, spośród badanych województw, byli najmniej obciążeni długiem (odpowiednio od 362 PLN, 715 PLN, 1 129 PLN, 1 582 PLN). Tendencja ta uległa zmianie w 2012 roku, kiedy to zadłużenie na 1 mieszkańca wzrosło o 1 692 PLN w stosunku do 2008 roku, w konsekwencji zmiana ta była największą na 1 mieszkańca wśród analizowanych województw Polski zachodniej.

Podsumowanie

Z przeprowadzonej analizy wywnioskować można, iż w badanym pięcioletniu województwa umiejscowione w pasie Polski zachodniej, wzdłuż granicy z Niemcami – województwo lubuskie, zachodniopomorskie i dolnośląskie, charakteryzowały się zbieżnymi do siebie tendencjami zmian poziomu, zarówno dochodów, wydatków, jak również deficytu budżetowego oraz długu samorządowego.

Wszystkie JST województw, które zostały objęte analizą w latach 2008–2012 wykazały wzrost wszystkich analizowanych rodzajów dochodów, przy równoczesnym, relatywnie wyższym wzroście wszystkich rodzajów wydatków, z wyłączeniem województwa lubuskiego, które wykazało spadek wydatków majątkowych w całym analizowanym okresie.

Należy jednak zauważyć różnice w kształtowaniu się poziomu dochodów, wydatków w ujęciu ogólnym i w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W przypadku zarówno dochodów jak i wydatków ogółem (z wyłączeniem wydatków ogółem województwa lubuskiego) coroczny wzrost był stały i podobnej wielkości. Odmienne natomiast kształtował się poziom dochodów i wydatków ogółem na 1 mieszkańca. Wielkości te charakteryzowały się zdecydowanie większą zmiennością w porównaniu do wielkości w ujęciu ogólnym.

Konsekwencją wyższego wzrostu wydatków względem dochodów budżetów samorządowych, w całym okresie 2008–2012, był permanentnie utrzymujący się deficyt budżetowy, skutkiem, którego z kolei jest wzrost długu publicznego w analizowanych województwach. Wśród analizowanych województw jedynie w 2012 roku JST województwa lubuskiego wykazały dodatnie saldo budżetowe. W odróżnieniu od dochodów i wydatków ogółem i w przeliczeniu na 1 mieszkańca) tendencje wzrostu długu samorządowego ogółem i w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w badanym okresie kształtowały się podobnie.

**ANALYSIS OF FINANCIAL ECONOMY OF LOCAL GOVERNMENTS
– THE CASE OF WEST POMERANIAN, LUBUSZ AND LOWER SILESIA
PROVINCE**

Summary

The financial management of local government in the last five years is exposed to strong negative interaction with the global economic crisis. The main purpose of this article is to analyze the financial economy carried out by local self-government units in the western Polish provinces. Empirical studies was conduct at the example of local self-government units of Lubusz, West Pomeranian and Lower Silesia Province in the 2008–2012 period.

Translated by Paweł Broniek